

där uppdelningen mellan etnografi och konst, liv och vetenskap ifrågasätts för att skapa texter som handlar om både de beforskades verklighet och etnografen som person. Då kan man också nå en etnografisk mångfald som enligt henne saknas i dagens etnologi.

En annan språklig dimension speglas i Lisa Wiklunds bidrag ”Lost in translation”. Wiklund redogör för de språkproblem hon upplevde under sitt fältarbete i Japan, och vad det innebar att vara beroende av en tolk/”gatekeeper”. Ett av hennes huvudargument är att det går att genomföra fältarbete i andra länder även om man inte kan språket. Hon menar vidare att språkförbistring kan ha sina fördelar, eftersom hennes små felsteg i vardagen gjorde att hon fick en inblick i Japans kultur. Kerstin Gunnemark behandlar skrivande i form av skrivarcirkeln som metod. Hon har tillämpat denna metod vid ett flertal tillfällen och diskuterar hur cirkelledarens reflexivitet, t.ex. genom återkommande omprövningar av cirkelns färdriktning, kan vara av betydelse för skrivarcirkelmetodikens progressiva effekter även på längre sikt.

I Grete Swensens och Oddrun Saeters bidrag diskuteras en metod som de kallar ”köpcentrummetoden”. Författarna var på jakt efter subjektiva föreställningar om kulturminnen och valde att leta informanter i ofentliga miljöer, på vardagslivets arenor. De utförde materialinsamlingen i köpcentra i tre städer med varierande resultat. Swensen och Saeter ser ändå fördelar med metoden, som att de på kort tid kunde hitta relevanta kontaktpersoner och bli introducerade till ett fält. Som nackdelar nämner de bl.a. praktiska bestyr som att lyckas notera informanternas synpunkter. En slutsats är att metoden bör kombineras med andra för att vara riktigt givande.

I slutet av boken återkommer Kerstin Gunnemark med ett kapitel som handlar om att forska i redan etablerade fält, och de för- och nackdelar som detta innebär. I ”Epilogen” uppmärksammar hon de hållplatser som kan ingå i en forskningsprocess och som innebär vissa överväganden. Det handlar om allt ifrån val av studiefält och betydelsen av personliga erfarenheter till kontakter med nyckelinformanter och hur resultatet ska skrivas fram. Enligt Gunnemark gör alla dessa hållplatser anspråk på att etnologen/etnografen stannar upp och gör medvetna och reflexiva överväganden.

Fördelen med *Etnografiska hållplatser* är de konkreta redogörelserna för de olika metodöverväganden som sker och bör ske i en forskningsprocess. Inte minst tror jag att forskarstuderande kan ha nytta av att ta del av hur

andra etnologer/etnografer har brottats med metodfrågor och på vilka grunder de har gjort sina vägval. Syftet med boken var kanske inte att ge läsaren konkreta råd och tips i metodfrågor, men denna ”bieffekt” är verkligen ingen nackdel. Det finns många tankar och idéer att låta sig inspireras av. Att boken behandlar metodprocesser ger också utrymme för författarna att diskutera och redogöra för icke avslutade forskningsprojekt och läsaren får så att säga möta vetenskapligt hantverk som inte är alltför tillrättalagt. Detta utgör en styrka med boken, men också en svaghet. Det är inte alltid lätt att förstå vad som är forskningsproblemet (hållplatsen eller vägvalet) och vad som är (den reflexiva) lösningen på detta problem. Reflexivitet kunde med andra ord ha behandlats mer explicit och i mer konkreta termer. Förvisso får läsaren veta att reflexivitet kan betyda olika saker och praktiseras på skilda sätt – många gånger handlar det om att synliggöra forskarpositionen, att inte omedvetet utöva makt och agera oetiskt. Men ibland kan jag tycka att reflexivitetsdiskussionen gör halt lite för tidigt. Hur reflexivitet kan vara en del av den kunskapsgenererande fasen får inte samma utrymme som reflexivitet som *defensiv strategi* – hur man genom att vara reflekterande och återkommande stanna upp i forskningsprocessen kan undvika (etiska) misstag och reproduktion av maktförhållanden i kulturstudier. Denna defensiva reflexivitet är förstås viktig, men jag kan sakna närmare redogörelser för hur reflexivitet medför att etnologer/etnografer blir bättre på att skapa ny kunskap om kultur och samhälle.

Bo Nilsson, Umeå

Marianne Larsson: *Män i baddräkt. En kroppslig kulturhistoria*. Nordiska museets förlag, Stockholm 2011. 135 s., ill. ISBN 978-91-7108-543-6.

I slutet av 1900-talet noterade många kropps- och maskulinitetsforskare något säregnet i det mediala landskapet. Tidningar och tv-program som vände sig till män tycktes blir allt populärare och innehållet i dessa överraskade, åtminstone delvis. Mannen förväntades vara intresserad av sin kropp på nya sätt, reklam för kosmetika och diverse skönhetsprodukter samsades om utrymmet med texter som avhandlade dieter och modevisningar runt om i världen. Förvisso förekom också mer traditionellt manliga inslag såsom träningsreportage där vikter ingick som en betydelsefull maskulinitetsmarkör, men iscensättningen av den manliga kroppen tycktes

ändå rymma något annat, något nytt. Men vad bestod detta nya egentligen av och var det så nytt? Denna fråga kan sägas utgöra en fond för Marianne Larssons studie *Män i baddräkt*.

I konkret mening handlar boken om badkläder för män, men också de ”badklädda kropparnas kulturhistoria” (s. 7). Studien fokuserar hur manliga kroppar har exponerats och objektifierats i texter, bilder och föremål. Med inspiration från Marcel Mauss diskuteras hur mannen har lärt sig en serie kroppsliga tekniker som gjort det möjligt att göra anspråk på maskulinitet, även då kroppen har varit mer eller mindre avklädd. Boken är kronologiskt uppbyggd, med utgångspunkt i några specifika modeller skildras mode, kropp och maskulinitet från tidigt 1800-tal fram till 2000-talets första decennium. I det första empiriska kapitlet undersöks de äldsta spåren av bad- eller simkläder för män, tidsmässigt befinner vi oss här vid 1800-talets mitt, då mannen rörde sig i vattnet med simbyxor. Det var först senare, vid tiden kring sekelskiftet, som baddräkt blev en norm även för män. Anledningen till detta var att en ny badkultur utvecklades vid badorter som Mölle. På badorternas stränder trängdes män och kvinnor med varandra och med hänvisning till moralen ställdes krav på att även den manliga överkroppen skulle skyllas. Om detta berättar Larsson i bokens andra empiriska kapitel. I det tredje och fjärde kapitlet visas hur 1920- och 30-talens längtan efter luft, hav och sol gjorde baddräkterna mer vågade än tidigare. I dessa kunde dessutom nya, androgyna könsidentiteter prövas. Det femte empiriska kapitlet undersöker vad som skedde då andra världskriget hade avslutats och folkhemmets friluftsvurm slog igenom på bred front. Vid denna tid försvann baddräkter för män i stort sett helt från badplatserna runt om i landet; enligt Larsson beror detta bl.a. på att gemensamma badplatser hade blivit så pass vanliga att mannen inte längre behövde skylla sin överkropp. Dessutom förväntades mannen kunna visa upp en muskulös och solbränd överkropp. Kapitlet följer modets förändringar fram till millennieskiftet och en serie olika modeller och baddräktsmaterial passerar revy. Det avslutande empiriska kapitlet behandlar trender under det inledande 2000-talet, med bl.a. surfshorts och en uppjagad debatt om unga män som badar med kalsonger under badbyxorna.

Män i baddräkt erbjuder spännande och lustfylld läsning, men det finns också en del aspekter som gärna kunde ha utvecklats. Det kulturhistoriska anslaget, exempelvis, tycks vara en metod som Larsson använder

för att förstå om, hur och varför maskulinitet har ändrat karaktär. Det är trots det något oklart vad som avses med kulturhistoria och studien hade varit än intressantare om detta begrepp hade diskuterats. Inte minst då kulturhistoria är ett begrepp som frekvent förekommer inom såväl historia och idéhistoria som etnologi. Men betyder det samma sak inom de olika disciplinerna? Finns det en särskild etnologisk dimension? Vad består i så fall denna av? Studien saknar överlag grundligt utvecklade teoretiska och metodologiska diskussioner. Är detta ett allvarligt problem? Inte nödvändigtvis. *Män i baddräkt* lockar till läsning, inte minst genom att studien innehåller ett rikt bildmaterial. Med hjälp av illustrationer får läsaren följa med in i de tidiga simskolornas rum, bekanta fotografier från badlivet i Mölle lyfts fram och dessutom förekommer idolbilder på Tarzan (eller åtminstone Johnny Weissmuller). Vid sidan av sådana bilder förekommer åtskilliga exempel på badkläder för män hämtade från mode- och postorderkataloger. En del bilder har många läsare förmodligen sett förut, t.ex. fotografierna från Mölle där klungor av baddräktsklädda män och kvinnor poserar framför kameran. Men Larsson betraktar fotografierna med skarp blick och lyfter fram detaljer som bidrar till att driva texten framåt. Ja, kanske är det just förmågan att använda och avlocka kulturhistoriskt intressanta iakttagelser ur bildmaterialet som är studiens verkliga styrka. Med hjälp av illustrationerna skriver Larsson med lätt hand fram en analys av hur maskulina kroppsideal har förändrats över tid, men hon pekar också på tydliga kontinuiteter.

Mannens och den manliga kroppens historia, idéhistoria och kulturhistoria har sedan 1990-talets senare del varit föremål för en stadigt växande mängd studier. När det gäller synen på manskroppen och maskulina ideal så tillför måhända inte *Män i baddräkt* särskilt mycket ny kunskap. Studien bidrar istället genom att studera ”exponeringen av den manliga kroppen i helt andra plagg än de strama och formella kläder som ofta går hand i hand med föreställningar om maskulinitet” (s. 7). Badkläder för män är ett område som tidigare inte undersökts i någon större utsträckning. Vi väntar med nyfikenhet på Larssons nästa detaljgranskning av den manliga kroppen och dess skyddande, textila skal.

Fredrik Nilsson, Malmö/Lund